

6. Závěr

O konkrétních legislativních změnách, které lze v AZ očekávat v blízké budoucnosti, již bylo pojednáno výše. Jedná se o § 23 AZ, konkrétně jeho uvedení do souladu s komunitárními předpisy v souvislosti s tzv. hotelovou výjimkou, resp. také výjimkou „nemocniční.“

Co se týká existence a podoby mimosmluvních institutů užití autorského díla v dlouhodobějším a globálním horizontu, je velmi snadné nechat se unést více či méně opodstatněnými domněnkami a dohady. Mezi nejdůležitějšími faktory, které budou mít vliv na budoucí úpravu výjimek a omezení z autorského práva, jsou zařazovány jednak (nikterak překvapivě) rozvoj digitálních technologií, ale také celosvětový společenský vývoj, zejména rozšíření přístupu k internetu v zemích tzv. třetího světa. Podle některých autorů¹⁰⁴ nelze ani tak hovořit o „výjimkách“ z autorskoprávní ochrany, jako spíše o významných nástrojích, které napomáhají udržovat rovnováhu mezi ochranou autorskoprávních děl a svobodou uživatelů těchto děl. Tato rovnováha je údajně v dnešním digitálním propojeném prostředí¹⁰⁵ redefinována. Uživatelé děl mají přirozeně zájem na tom, aby současná omezení autorskoprávní ochrany zůstala zachována i v budoucnu. Oproti tomu odvětví, která z autorskoprávní ochrany generují zisky,¹⁰⁶ argumentují tím, že v digitálním prostředí jsou upřednostňována tzv. transakční řešení¹⁰⁷, jako je například licence pay-per-use (uživatel zaplatí za každé jednorázové užití díla zvlášť.) Postupně tak podle některých názorů potřeba zákonného zakotvení těchto omezení vymizí. Technologická úroveň ochrany autorských děl navíc mnohdy uživatelům znemožňuje faktické jednání, které jim zákon v podobě mimosmluvních institutů užití autorského díla povoluje, zejména

¹⁰⁴ např. Bernt Hugenholtz z Institute for Information Law, University of Amsterdam, srov. http://webworld.unesco.org/infoethics2000/documents/paper_hugenholtz.ppt

¹⁰⁵ v anglickém znění „digital networked environment“

¹⁰⁶ v anglickém znění „copyright industries“

¹⁰⁷ v anglickém znění „transactional solutions“

v podobě systémů, které znemožňují kopírování hudebních či datových CD, popřípadě zabraňují získávání zakódovaného digitálního obsahu.¹⁰⁸ Pro tyto technické metody, které mají za úkol kontrolovat, popř. omezovat používání obsahu digitálních médií, se používá souhrnný pojem tzv. digital rights management (DRM).¹⁰⁹

Je zřejmé, že tyto i další jevy, které již v současné době probíhají, nenaleznou svůj odraz v pozitivním právu okamžitě, ale až s časovým odstupem, mnohdy trvajícím několik let. Právní úprava, ať již půjde o mezinárodní smlouvy v oblasti autorského práva, právo komunitární nebo národní, bude na faktický vývoj reagovat s určitým odstupem, což je její nepochybný (ale také nevyhnutelný) nedostatek.¹¹⁰

Snad mi bude odpuštěno, zmíním-li se zde - z důvodu zřejmého o pár řádků níže - o houževnatém a statečném boji, který s normami autorského práva sváděl před více než sto lety jistý Američan jménem Samuel Langhorne Clemens (1835-1910). Znamější pod svým literárním pseudonymem jako Mark

¹⁰⁸ Čermák, J.: *Internet a autorské právo, 2. aktualizované a rozšířené vydání*, Linde Praha, a.s., 2003, str. 247

¹⁰⁹ *V minulosti byly do myšlenky DRM vkládány značné naděje. Vývoj ovšem ukázal, že ani tento koncept není samospasitelný a má řadu nevýhod – v první řadě tu, že omezuje především poctivé uživatele. Vůči těm, kdo autorská díla užívají v rozporu se zákonem, se ale ukázal jako nepřilíš efektivní.*

¹¹⁰ *Jako nejnovější příklad lze uvést prohlášení Evropské komise z počátku ledna loňského roku o záměru vytvořit tzv. jednotný on-line trh. Plán je (poněkud opožděnou) reakcí na stále se rozšiřující prodej autorských děl (zejména děl hudebních a audiovizuálních) v prostředí internetu v členských státech Evropské unie. Jednotný on-line trh by měl být nástrojem, který by zvýšil dostupnost autorských děl prostřednictvím internetu, zjednodušil tzv. licencování těchto děl, zlepšil správu autorských práv a pokud možno byl i pružnou a účinnou odpovědí na tzv. internetové pirátství. Toto prohlášení – jakkoli ukazuje, že si je Komise výše naznačených problémů a potřeby jejich řešení vědoma – má ovšem spíše deklaratorní charakter.*

Twain, zapsal se tento muž do americké historie coby jeden z nejznámějších spisovatelů. Zmíněné potíže jej provázely v souvislosti s publikací jedné z jeho knih, Princ a chudák,¹¹¹ na území Kanady. Velmi zjednodušeně řečeno, v dané otázce bylo sporné, zda je jeho dílo chráněno podle kanadského autorského práva, když byla kniha vydána v Londýně.¹¹² Merit věci zde není rozhodující, neboť s předmětem této práce nemá v podstatě nic společného. Za poznámku ale stojí výrok, který podle dostupných zdrojů¹¹³ Mark Twain pronesl a který poměrně jednoznačně vypovídá o tom, že jeho autor příliš půvabů na autorském právu neshledal: „*Only one thing is impossible for God: to find any sense in any copyright law on the planet.*“¹¹⁴

S nadsázkou řečeno, podle mého názoru tento výrok – třebaže se přes něj přehnalo celé 20. století s bouřlivým společenským a technologickým vývojem – neztratil do jisté míry na aktuálnosti ani dnes. A ať už se bude vývoj mimosmluvních institutů užití autorského díla (a koneckonců i celého autorského práva) v budoucnu ubírat jakýmkoliv směrem, je docela možné, že na postřehu Marka Twaina bude zrnko pravdy i v příštích desetiletích. Přesto jsem ale přesvědčena o tom, že i v budoucnu si výjimky z autorského práva zachovají svůj význam, byť možná v podobě a úpravě, jaké dnes nejsme schopni přesně předvídat.

¹¹¹ v originálním znění „*The prince and the pauper*“

¹¹² Kanada byla tehdy – cca v roce 1880 – stále ještě součástí britského impéria. Britské právo v té souvislosti znalo tzv. imperiální copyright, který se vztahoval na díla, k jejichž vydání poprvé došlo na území Spojeného království. Srov. <http://www.twainquotes.com/18811229.html>

¹¹³ <http://www.twainquotes.com/Copyright.html>

¹¹⁴ V překladu: „*Bůh nedokáže pouze jedinou věc: nalézt smysl v kterémkoliv autorském právu na světě.*“